

גליוני ביום דרך

משיעודי הגאון הגדול רבי מיכל זילבר שליט"א

שנה א | גליון כו

דחכה מני ים

פרשת שמיני

ונקדש בכבודי

א גדולים ממני וממך. ב בקרובי אקדש בשמחה. ג מיודעיו של מקום. ד על כל העם אכבד. ה יתגדל ויתקדש. ו שידע האדם ויודה לאלקיו. ז שמו מתקלס במסירות נפש. ח לחיות במסירות נפש. ט קדושת היראה. י גדולה דעה. יא היראה קיום החכמה. יב חכמת המוסר. יג יראת ה' היא תתהלל.

על כל העם אכבד

סיבת שריפתם היה כדי שיהיה קידוש ה', וכמו שמביא רש"י בהמשך דבריו: "ועל פני כל העם אכבד - כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא ומתעלה ומתקלס, אם כן באלו, כל שכן ברשעים, וכן הוא אומר (תהלים סח, לו) נוֹרָא אֱלֹהִים מִמִּוֹקֵדְשֵׁיךָ, אל תקרא ממוקדשך אלא ממוקדושך (זבחם קטו, ב)."

וכל ישראל ידעו את גדולת אדוננו משה, וגדולת אהרן הכהן, וגם גדולת בניו נדב ואביהוא היתה מפורסמת, שהם היו גדולי ישראל, וכאשר הם נשרפו על קידוש ה', 'ועל פני כל העם אכבד', שכל העם עמדו נפעמים כיצד קרה צרה שכזו במשפחת המלך, וכל העם לקחו מוסר לנפשם, שאם בני אהרן נלקחו ודאי יכול לקרות אצלם, וכיון שיכול לקרות אצלם, כולם קיבלו פחד גדול מהרבוננו של עולם. אמנם רש"י הוסיף לבאר בזה מהפסיקתא: "כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא ומתעלה ומתקלס", הרי שכינה את נדב ואביהוא צדיקים, אף שרבותינו במדרשות (עיין ויקרא רבה כט, ט) הביאו כמה וכמה דעות מה היה חטאם. אך עדיין כל ישראל ידעו מעלתם והחשיבו עצמם כרשעים ח'ו לעומתם, דלא היו חטאם חטא גמור אלא כחוט השערה?."

יתגדל ויתקדש

ובאמת אנו מבקשים בכל יום: "יתגדל ויתקדש שמיא רבא", וכן נאמר (שמות ד, ד): "ואֶכְבְּדָהּ בַּפְּרָעָה וּבְגָל חֵילוֹ וְיִדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ה'". ופירש רש"י: "ואכבדה בפרעה - כשהקב"ה מתנקם ברשעים שמו מתגדל ומתכבד. וכן הוא אומר (יחזקאל לח, כב) וְנִשְׁפָּטְתִי אֲתוֹ וְגו', ואחר כך (שם כג) וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִוְדַעְתִּי וְגו'. וכן כתב הטור (או"ח סימן נו): "יתגדל ויתקדש, הוסיף על פי המקרא והתגדלתי והתקדשתי האמור במלחמת גוג ומוגו, שאז יתגדל שמו של הקדוש ברוך הוא, דכתיב (זכריה ד, ט) בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד."

פנינה מן הים

מושיבי עקרת הבית

בסוף הפרשה הזכיר הכתוב איסור אכילת שמונה שרצים האמורים בתורה, כמו שנאמר (ויקרא יא, כט-ל): "וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא בְשָׂרָךְ הַשֵּׂרֶץ עַל הָאָרֶץ הַחֹלֵד וְהַעֲכָר וְהַצֵּב לְמִינֵהוּ, וְהָאֲנָקָה וְהַכַּחַל וְהַלְטָאָה וְהַחֲמִט וְהַתְנַשְׂמֹת". ומצינו בגמ' בפסחים (ק"ח, ב): "אמר רבי שמעון בן לקיש, מאי דכתיב (תהלים ק"ג, ט) מוֹשְׁבֵי עֲקֵרֹת הַבָּיִת, אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם שמוני בניך כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים". ופירש הרשב"ם: "אמרה כנסת ישראל - הזקנים והחשובים שבהן, אמרו על שאינם חשובים כל כך, כדמשמע אם הבנים שהאם צועקת על הבנים ששמוה עקרת הבית. שמוני בניך - מרוב חטאתם בגלות. כחולדה זו הדרה בעיקרי בתים - והיינו עקרת הבית."

שמעינו מינה, בזמן שכנסת ישראל נמצאים בגלות בגלל חטא העגל, הרי אנו מתדמים ח'ו לדבר שאינו עיקר ח'ו, היא החולדה הדרה בעיקרי הבתים, והיא הראשונה מאלו השמונה שרצים. ועיין מהרש"א שם שכתב: "לענין שפלות ולגריעות מדמה לה לחולדה זו וכו' כפירוש רש"י ורשב"ם. אבל אם הבנים שמחה לא יתפרש היטב, דתוגה מבעי ליה". והיינו דהוקשה להמהרש"א, אם כדברי רש"י הכתוב "מושיבי עקרת הבית" מתפרש כטענה כלפי כנסת ישראל, מה ביאור המשך הכתוב: "אם הבנים שמחה הללויה", איזה שמחה היא שבני ישראל אינם חשובים ח'ו. לכך מפרש המהרש"א: "דלמעלותא קאמר, דמדמה לה לחולדה, וכהאי לישנא אמרינן בחולין (ב, ב) מאי חלד, כחולדה הדרה בעיקרי בתים, פעמים מכוסה". והיינו, דלביאור המהרש"א כנסת ישראל מתדמים בגלות לחולדה על שם תקוות הגאולה, דכשם שהחולדה הזו פעמים מכוסה ופעמים מתגלית, כן כנסת ישראל אע"פ שעתה הם מכוסים בגלות, במהרה יתגלה עלינו אורו יתברך. (שיעור 21 שמיני תשעו)

גדולים ממני וממך

רש"י כותב בענין מיתת בני אהרן (ויקרא י, א): "הוא אשר דבר וגו' - היכן דבר וְנִקְדַּשְׁתָּ שְׁמָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִקְדַּשְׁתָּ בְּכַבְדִּי (שמות כט מג) אל תקרי בכבודי אלא במכובדי (תנחומא פרשת שמיני סימן א) אמר לו משה לאהרן אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום והייתי סבור או בי או ברך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך."

בקרובי אקדש בשמחה

הוא מבהיל על הרעיון, משה רבינו יודע שהמשכן יתקדש על ידי מיודעיו של מקום, והוא חושב שיתקדש או בי או ברך, ואפילו הכי משה רבינו מקים את המשכן. וביום השמיני הוא מצוה את אהרן הכהן לגשת לעבוד ולשרת לפני ה', וסבור שהוא עצמו או אהרן ישרפו על קדושת שמו יתברך, ואפילו הכי לא מנע עצמו ולא מנע את אהרן אחיו מגשת לעבודת האל, והוא לימוד לדורות, דכל אדם מישראל אף אם יודע שהולך להשרף על קדושת ה', יש לו לילך בשמחה ובטוב לבב?."

מיודעיו של מקום

וזאת היה פשוט למשה רבינו שלא יתקדש הבית בסתם בני אדם אלא באנשים חשובים קרובים להקב"ה, דהרי דרש הכתוב וְנִקְדַּשְׁתָּ בְּכַבְדִּי (שמות כט מג) אל תקרי בכבודי אלא במכובדי. ומשה רבינו עם היותו בשלימות מעלת העונה, כמו שהעיד עליו הכתוב (במדבר יב, א): "וְהָאִישׁ מִשֵּׁה עֵנָּה מֵאֵד מִכָּל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה", מכל מקום ידע והכיר במעלותיו, והיה בטוח שעליו נרמז: "וְנִקְדַּשְׁתָּ בְּכַבְדִּי (שמות כט מג) אל תקרי בכבודי אלא במכובדי". אך כיון שנתקדש הבית בגדב ואביהוא, אמר משה: "עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך". ונלקחו שניהם אחד חלף משה, ואחד חלף אהרן. אבל עיקר היסוד דילפינן מינה, הוא גדל השמחה והנדיבה במסירות נפש על קידוש ה', שהיה משה רבינו סבור 'או בי או ברך', ואפילו הכי לא מנע עצמו מן העבודה.

"וכבר הארכנו בספרנו בים דרך תורה פרישת נח (מאמר ד) אם נח מחוייב למסור נפשו על קידוש ה', ובפרשת וורא (מאמרים טו - טז) בענין מסירות נפש על קידוש ה', והבאנו שם (מאמר טז) מחלוקת הראשונים אם יכלו אדם לזנון עצמו למקום סכנה למסור נפשו על קידוש ה', אך כאשר מגיע לידו מצוה זו, יש לו למסור נפשו לכולי עלמא. כן מצינו אצל לוט, שכאשר המלאך בא להציל אותו מסדום אמר לו (בראשית ט, ז): "הקלט על נפשך אל גבית אַחֲרַיִךְ וְאַל תַּעֲמֹד בְּכָל הַפֶּה הַהוּא הַקֶּלֶט פִּי הַפֶּה". ופירש רש"י: "ההרהר המלט - אצל אברהם ברח, שהוא יושב בהר". אך לוט אמר למלאך (בראשית ט, ט): "אֲנִיכִי לֹא אוּכַל לְהַקְלֵט הַקֶּהר פֶּן תִּדְבַּקְנִי הַקֶּהר נִמְת". ופירש רש"י: "פן תדבקני הרעה - כשהייתי אצל אנשי סדום היה הקדוש ברוך הוא רואה מעשי ומעשי בני העיר, והייתי נראה צדיק וכדאי להנצל, וכשאבא אצל צדיק אני כרשע, וכן אמרה הצרפתי לאלהיו (מ"א יז, יח) כי באת אלי להזכיר את עוני, עד שלא באת אצלי היה הקדוש ברוך הוא רואה מעשי ומעשי עמי ואני צדקת בנייהם, ומשאבת אצלי לפי מעשיך אני רשעה."

בקשו רחמים על הנער
חיים שמואל בן ליבא
שנמצא בתרדמת וכאשר עשה עמנו נסים
בימים ההם בן עישה עמנו בזמן הזה

נתנם ע"י ידידנו הדגול
הרב יואל גינזבערג שליט"א
ודעייתו
לבריכת הצלחה בכל הענינים

נתנם ע"י ידידנו הדגול
הרב אליעזר דידער שליט"א
ודעייתו
לברכת הצלחה בכל הענינים

שידע האדם ויודה לאלקיו

שכן הקדוש ברוך הוא ברא את העולם כדי שיתגדל ויתקדש שמו יתברך דוקא בעולם הזה, מלאכים יש לו מספיק למעלה, כמו שנאמר (דניאל ג, 17): "אַלְפֵי אֱלֹפִין וְשִׁמְשׁוֹנָה וְרִבּוֹ רִבְבוֹ קְדָמוֹהֵי יְקוּמוּן". וכן קבעו חז"ל במטבע התפילה: "שִׁבְחָה נוֹתְנִים לוֹ כָּל צָבָא מְרוֹם. תְּפָאֶרֶת וְגִדְלָה שְׁרָפִים וְאוֹפְנִים וְחִיּוֹת הַקִּדְשׁ", אך עיקר חפץ ה' יתברך הוא בתשבחות התחתונים, כמו שכתב הרמב"ן בסוף פרשת בא (שמות יג, 16): "וכוננת כל המצוות שנאמרו באלהינו ונודה אליו שהוא בראנו, והיא כוונת היצירה, שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה, ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו". דדוקא כאשר אדם שנמצא בעולם השפל הזה מוסר נפשו לה' יתברך, הוא השבח הגדול ביותר ששייך בעולם הזה.

שמו מתקלס במסירות נפש

ולכן נקרא 'מסירות נפש', שהוא מוסר את נפשו לה', ובזה מתקלס עילאה בעיני כל העולם. כמו שמצינו אפילו אצל נבוכדנצר הרשע, לאחר שראה את חניניה מישאל ועזריה שמסרו נפשם על קדושת ה' וניצלו, פתח ואמר (דניאל ג, 18): "פְּרִי־אֱלֹהֵינוּ דִּי שְׁדִיָּהּ מִיִּשְׁפָּה וְעַבְדֵּי נַגּוּ דִּי שְׁלַח מְלַאכְהָ וְשִׁיב לְעַבְדוּהֵי דִּי הִתְרַצְחוּ עֲלוּהֵי וְמִלְכָּא מְלִפְּנֵי וְיִהְיֵי גְשִׁמְהוֹן דִּי לֹא יִפְלְחוּן וְלֹא יִסְגְּדוּן לְכָל אֱלֹהֵי לְהוֹן לְאֱלֹהֵינוּ". ושלח לכל העולם כזאת (דניאל ג, לב - לד): "אַתְיָא וְתַמְהֵיא דִּי עַבְדֵּי עִמֵּי אֱלֹהָהּ עֲלֵיָהּ שְׁפָר קְדָמֵי הַחַיָּה. אֲתוּהֵי כְּמָה וְבְרַבִּין וְתַמְהֵיהֵי כְּמָה תְּקִיפִין מְלִכּוּתָהּ מְלִכּוּתָהּ עֲלֵם וְשִׁלְטָנָה עִם דֵּר וְיָדָר".

לחיות במסירות נפש

אמנם אין האדם צריך דוקא למסור נפשו לה', אלא הוא יכול גם לקיים כל מצוה ומצוה במסירות נפש, ולמסור נפש על כוונת הלב בתפילה ובתורה, שלא להסתפק באמירת או

שמיעת קדיש בלא שימת לב למילים, ועל זה אנו מברכים: "ברוך (אתה ה') המקדש שמו רביים". כן במידת החסד, יכול כל אדם לעשות חסד במסירות נפש, ולא להסתפק לעשות שלוחים על חסד, אלא שהאדם בעצמו יעשה חסד בגופו, ובזה יתקלס שמו יתברך, שילמדו ממנו אנשים נוספים שצריך לעשות חסד.

קדושת היראה

תכלית קידוש שמו יתברך הוא כדי לקנות מדת היראה, ולכן שלמה המלך פתח בספר משלי לבאר את עיקרי הספר, על מה ידבר בו. ומיד אחר כך אמר (משלי א, 1): "יְרֵאתָ ה' רֵאשִׁית דַּעַת חֲכָמָה וּמוֹסָר אֲיוֹלִים בָּזוּ". ופירש רש"י: "יראת ה' ראשית דעת - היא תרומת עיקר הדעת, והיא תהיה לך הראשונה לדעת. לפני חכמתך הקדם ליראת את יוצרך, והיא תתן בלבך לעשות בחכמה ובדעת". וכונת הדברים, דרש"י ביאר ד' ראשית' הוא מלשון 'תרומה' כמו (דברים יח, 4): "ד' ראשית דְּיָגְגָה תִירָשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ וְיִרְאֵשֶׁת גַּז צֹאנֶךָ תִּתֵּן לוֹ". ועל זה אמר שלמה בחכמתו, שהיראה היא כביכול התרומה והראשית של מעלת הדעת.

גדולה דעה

ובאמת הדעת היא עיקר מדריגת האדם, שכן הדעת כוללת את החכמה והבינה של האדם. וכן משה רבינו ע"ה, היה הדעת של כלל ישראל, כמבואר באר"ה הקדוש (ספר עץ חיים - שער לב פרק א' מ' ועוד), שכן עיקר האדם הוא הדעת. ולכן תיקנו אנשי כנסת הגדולה בקשה ראשונה דשמונה עשרה: "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה, חננו מאיתך חכמה בינה ודעת. ברוך אתה ה' חונן הדעת". ואמר רב אמי (ברכות לג, א): "גדולה דעה שנתנה בתחלת ברכה של חול". ומהדעת האדם צריך להפריש תרומה, ותרומת הדעת היא יראת ה'.

היראה קיום החכמה

ומה שכתב רש"י: "לפני חכמתך הקדם ליראה את יוצרך". כן אמר רבי חנינא בן דוסא (אבות פ"ג, מ"ט): "כל שיראת חטאו

קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת". אמנם מי שאינו ביראה גם אינו בחכמה, כמו שמיסיים שם רש"י: "כי האוילים אשר אינם יראים את ה', הם בזים את החכמה ואת המוסר".

חכמת המוסר

וכן כתב הרב אבן עזרא: "יראת - יודיע כי ראשית הדעת והמוסר הוא שיהיה ירא שמים, אף על פי שחכמת היראה והמוסר אוילים יבזו, אין ראוי לבזו אותם על כן אחרי". והוא שאמר שלמה (משלי א, 1): "שִׁמְעֵ בְנֵי מוֹסֵר אֲבִיךָ וְאַל תִּטְשֵׁ תוֹרַת אֲמֹךָ". ופירש האבן עזרא: "כי האשה חכמה מורה הדרך הישרה לבנה, כבת שבע שהיא יסרה למואל - בנה שלמה המלך". וכונתו לפסוק בסוף משלי (לא, א): "דְּבַר־יְהוָה לְמוֹאֵל מְלֶכֶה, מִשְׁאֵל אֲשֶׁר יִסְרְתוּ אִמּוֹ". שכן שלמה המלך היה החכם מכל אדם, ואף על פי כן היתה אמו בת שבע מייסרתו ואומרת לו דברי מוסר כדי שילך בדרך טובים, ולא רק כאשר היה ילד קטן צעיר לימים, אלא אף כאשר היה 'מלך ישראל', היתה אמו מייסרתו ואומרת לו: "שִׁמְעֵ בְנֵי מוֹסֵר אֲבִיךָ וְאַל תִּטְשֵׁ תוֹרַת אֲמֹךָ". כי תכלית האדם הוא יראת ה'.

יראת ה' היא תהלה

כל תכלית הבריאה: "לפניו נעבדו ביראה ופחד", ולא רק ראשית ספר משלי מדבר בחשיבות היראה, אלא גם בסוף דבריו חתם שלמה המלך (משלי לא, ל): "שֶׁקֶר הַחַן וְהַגֵּבַל הַיָּפִי אֲשֶׁה יִרְאתָ ה' הִיא תִתְהַלֵּל". ובזה הורה לאדם שראשית חכמה יראת ה', וגם סוף כל האדם הוא היראה, שיראת ה' היא תהלה, וכן חתם את ספר קהלת (קהלת יב, 13): "סוּף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמָעֵ אֶת הָאֱלֹהִים יִרְאֵהוּ וְאֵת מִצְוֹתָיו שִׁמּוֹר כִּי זֶה כָּל הָאָדָם". ולא לחינם תיקנו הקדמונים לזמר בליל שבת על השולחן פרק 'אשת חיל', שמסתיים בפסוקים (משלי לא, ל - לא): "שֶׁקֶר הַחַן וְהַגֵּבַל הַיָּפִי אֲשֶׁה יִרְאתָ ה' הִיא תִתְהַלֵּל. תִּנְנוּ לָהּ מִפְּרִי יְדֵיהָ וְיִהְיֶלְהָהּ בְּשִׁעְרֵיהָ מִעֲשֵׂיהָ". כדי שיזכור האדם שהעיקר הוא יראת שמים. (שיעור 5' שמיני תשפ"ב)

דבר בעיתו

פרשת החודש

פרה אדומה שמכפרת על מעשה העגל. ב' דארבע פרשיות הם כנגד ארבע כוסות שהם ארבע לשונות של גאולה. ג' מה שכתב המשנ"ב דקריאת פרשת פרה היא להתפלל לפניו שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה. ד' שלא יחשוב אדם שפרשת החודש היא מצות קידוש החודש שנצטוו ישראל. אמנם עיין במגן אברהם (סימן תתי"א ס"ק א) בענין ברכת החודש שנהגו לומר בשבת שלפני ראש חודש: "וכתוב בספר יראים דאין זה קידוש בית דין אלא שמודיעים להעולם מתי ראש חודש עכ"ל, ומכל מקום נהגו לעמוד בשבת אמירת ראש חודש ביום פלוני דוגמת קידוש החודש שהיה מעומד". הביטו וראו מפעלות ה', דאפילו ביום הגלות המר הזה, נתן לנו אותות ומועדים שבהם ישראל עומדים לפניו דומיא דזמן שבת המקדש היה קיים, והיו מקדשים על פי הראיה, וכן פרשת זכור דגם בזמן הזה חייבים לזכור את אשר עשה לך עמלק, אפילו שאי אפשר למחותו. וכן בפרשת שקלים נותנים זכר למחצית השקל, כדי להתפלל שיבנה בית המקדש ויקרבו תמידים ומוספים ממחצית השקל של ישראל. וכן סידרו 'לשם יחוד' לומר קודם המצוה כדי להתפלל שנזכה לקיים המצוות בשלימות. (שיעור 520 כי תשא פרה תשפ"א)

באפר החטאת מיד אחר הקמת המשכן, כדי שיהיו טהורים ויכולו לעשות הפסח בזמנו, לכך קורין פרשה זו להתפלל לפניו יתברך שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה". נמצא דמקדימן פרשת פרה לפרשת החודש, כדי: "להתפלל לפניו יתברך שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה". והוא שמפסדין (חזקאל לו, כה): "וְזָרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְיִתְהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֲתֶכֶם". והנביא זכריה התנבא על הזמן העתידי לבוא (י, 1): "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם ה' צָבָאוֹת אֲכָרִית אֶת שְׁמוֹת הַעֲצִבִים מִן הָאָרֶץ וְלֹא יִקְרוּ עוֹד וְגַם אֶת הַגְּבִיאִים וְאֶת רִיחַ הַסְּמָאָה אֲעֲבִיר מִן הָאָרֶץ". ואם כן בפרשת פרה מבואר כל המציאות הקיומית של כלל ישראל, עד לעתיד לבוא. ומסיים המשנ"ב: "הרביעית פרשת החודש, ששבת הסמוך לראש חודש ניסן, כדי לקדש חודש ניסן דכתיב בתורה (שמות יב, 3): הַחֹדֶשׁ הַזֶּה הָיָה לָכֶם רֵאשִׁית חֹדְשֵׁיכֶם, אבל אין זה עיקר הקידוש, כי עיקר הקידוש הוא בעת ראית הלבנה שמקדישין אותו הבית דין, ואין הקריאה הזאת אלא מדרבנן". הרי לנו דארבע פרשיות אלו נוגעות לעצם קיום כלל ישראל, א' לחזור למציאות של קודם חטא העגל, למעלת 'אדם אתם', על ידי

ידוע מה שאמרו בירושלמי (מגילה פ"ג ה"ה): "רבי לוי בשם ר"ח בר חנינה, אין מפסיקין בין פרה להחודש, אמר רבי לוי סימניהון דאילו פרשתא, בין הכוסות הללו אם רצה לשתות ישתה, בין השלישי לרביעי לא ישתה". והארבע כוסות הם כנגד ארבע לשונות של גאולה, כאשר הארכנו בקונטרס זמן חרותנו (מאמר ו), ומאחר שכבר אמרו חז"ל (הוריות יב, א): "סימנא מילתא היא", אם ארבע פרשיות יש בהם סימן מענין הארבע כוסות, הרי שהמציאות של ארבע פרשיות הם גם כן 'סימנא מילתא' לארבע לשונות של גאולה.

ועיין בהקדמת המשנ"ב (סימן תרפ"ה) לפרשת קריאת ה' פרשיות, שנתן בהם טעם: "הראשונה היא פרשת שקלים לזכרון מצות מחצית השקל שיתבאר בסמוך, שהיו מחוייבים ליתן ללשכה לקרבן התמיד בכל שנה. השניה היא פרשת זכור, לזכור מעשה עמלק וקורין אותה בשבת שלפני פורים, לסמכה למעשה שהיה מזרע עמלק, וכדי להקדים זכירת מחיית עמלק לעשייתה, וכדכתיב (אסתר ט, כח) וְהַיְמִים הָאֵלֶּה נִזְכְּרִים וְנִעֲשִׂים. השלישית היא פרשת פרה אדומה, והיא בשבת שקודם פרשת החודש, שכן היה שריפתה במדבר סמוך לניסן, כדי להזות בה את ישראל

נתרם לרפואת

הרב אברהם אבא בן ביילא

וזוגתו מרת אטל פערל בת מלכה

ישלח דבריו וידפנסם במהרה בימינו אמן

נתרם לזכות

הרה"צ ד' מרדכי זאב

בן מלכה

נתרם לרפואת

הרב יהודה דוב בן יוסל

מוסר מן הים

או מסכת זו לא תשתכח חברתה ממני".
ועיין במהרש"א שנתן טעם למה אירע הטעות דוקא בתיבות החודש הזה לכם: "לפי שהיא מצוה ראשונה בתורה, כמ"ש (רש"י בראשית א, א) ר"י לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם. ואמר דאיעקר תלמודיה ואמר החרש היה לבם - דהיינו הרי"ש במקום ד', והב' במקום כ', שהם קרובים להתחלף במכתב בצורתן כדאמר' פ' הבונה, וכצ"ל י' במקום ז' קרובים קצת כדאמר' שם כו'. ונפל טעות זה בפיו לפי ענינו, שנעשה לבו לב אבן וחרש מלהבין, אחרי אשר היה לבו כמעין המתגבר בחבורו לחכמים". נמצא שהנמשך אחר התאוות נעשה ליבו לב אבן, אמנם יש שנעשה ליבם אבן מרוב צרות ל"ע, ויש שנעשה ליבם אבן מלשמוע צרות של אחרים". אמנם גם לזה שבת קודש מרפא בכנפיה, שכן אמרינן בליל שבת: "ושויתי ה' לקראתי שתרחמני עוד בגלותי לגאלני. ולעורר לבי לאהבתך, ואז אשמור פקודיך וחקיך בלי עצב ואתפלל כדת כראוי וכנכון". והעצה היעוצה לכל אחד, שיעורר את ליבו לאהוב את השני, ואז יחזור החרש היה ליבם למצות החודש הזה לכם. (שיעור י' 54 ויקהל פקודי פג).

האלקים, וכאשר עסוקים בהנאות העולם הזה אין יכולין לעסוק בתורה.
וכמו שממשיכה הגמרא: "רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם, אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה. כי הדר אתא, קם למיקרי בספרא, בעא למיקרא החדש הזה לכם, אמר החרש היה לבם. בעו רבנן רחמי עליה, והדר תלמודיה. והיינו דתנן, רבי נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה, ואל תאמר שהיא תבא אחריו. שחבריך יקיימוה בידך, ואל בינתך אל תשען. תנא לא רבי נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו, ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו, ולמה נקרא שמו רבי נהוראי - שמנהיר עיני חכמים בהלכה".
ופירש רש"י: "להתם - לפורגיתא ודיומסית. אימשיך בתרייהו - אחר היין והרחיצה. איעקר תלמודיה - נעקר תלמודו ושכחו. החרש - היה לבם. הוי גולה למקום תורה - אם תלמיד חכם אתה אל תשב אלא במקום ת"ח חברך, ואל תאמר תלמידים הם יבואו אלי ודי לי בכך, למה אהיה גולה. שחבריך יקיימוה בידך - שתהא רגיל אצלם וכשתשנה מסכת אחת והם אחרת תשמענה ותהא סדורה בפ"ך ואל תשתכח הימנה. ואל בינתך אל תשען - לומר חכם גדול אני, זוכרן, וכשאחזור פרק זה

איתא בגמרא שבת" (קמז, ב): "אמר רבי חלבו, חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל". ופירש רש"י: "חמרא דפרוגייתא - שם מדינה שיינה משובח. [רש"י על העין יעקב - ומיא דיומסת - שם נהר שמימי מלוחין, ואמרינן בגמרא שמעמלת ומרפא, פירוש מחממת ומרפא שהטיט מלוח]. קפחו עשרת השבטים - שהיו בעלי הנאה, ועסוקים בכך, ולא היו עוסקים בתורה, ויצאו לתרבות רעה". חזינו מינה דעיקר מה שגרם שנתקפחו עשרת השבטים, לא היה עצם ההנאה, כמו מה שהיו עסוקים בכך ולא היו עוסקים בתורה, שכל היום היו עסוקים בהנאותיהם, וזו גרמה להם שיצאו לתרבות רעה.

וגדר 'תרבות', יש ללמוד ממה שהוכיח משה רבינו את בני גד ובני ראובן (במדבר לב, יד): "וַיְהִי קַמְתָּם פָּתַח אֲבֹתֵיכֶם פְּרָבוֹת אֲנָשִׁים תַּפְאִים". ומבאר האבן עזרא שם, 'תרבות' מלשון ריבוי גידול. ואם כן נמצאנו למדים, דתרבות הכוונה התרבות וגידול מתוך העסק שעוסקים בדבר, ויש לך אנשים שזוכים לעסוק בתורה והם מגדלים טובה וברכה, אך יש לך אנשים העוסקים בהנאותיהם והם מגדלים רעה. וזה לעומת זה עשה

¹ עיין בספרנו בים דרך תורה פרשת פקודי (מאמר יב).

² ובדורנו אנו מוקפים בהנאות העולם הזה בריבוי גדול עד מאוד. ודרכינו לעורר על כך שיש 'דוקטור פיצה' ו'דוקטור טוסט', כאילו הוציאו דוקטורט כיצד להכין מאכלים טעימים.

³ ובה מפורש דאין אדם שיכול לומר שלום עלי נפשי, שכן שנינו (אבות ב, ח). "חמשה תלמידים היו לרבן יוחנן בן זכאי ואלו הן רבי אליעזר בן הורקנוס ורבי יהושע בן חנניה ורבי יוסי הכהן ורבי שמעון בן נתנאל ורבי אלעזר בן ערך". ומנה שבחו

שהוא כמעין המתגבר, ואפילו היו כיון שנמשך אחר הנאות העולם, איעקר תלמודיה.

⁴ ויש אמרים שצדיקים צריכים לב אבן כדי שלא יזיק להם כל הצרות שהם שומעים.

מעשה מן הים

ידועים הדברים גודל היגיעה שהיה למרן הבריסקער רב זצ"ל באפיית המצות, כל הטרחות וההידורים המופלגים, אני בעצמי עוד זכיתי לחזות שנה אחת באפיית המצות, במאפיה של לייבלה וינברג בשכונת בית ישראל בירושלים. ובזמני כבר היה לעת זקנתו ומיד אחר האפיה חזר לביתו. אבל סיפרו שבשנים קודם לכן, היה נוהג לעלות אחר האפיה לבית המדרש דחסידי קרלין שנמצא בסמוך, והוה בדיחא דעתיה אחר שנגמר טורח המצות, וחסידי קרלין בני דעה תלמידי חכמים שהיו שם הקיפוהו בחביבה. נענה אחד התלמידי חכמים שם ושאל את הרב מברסק, הרי כל יהודי היה מתברך בעצמו, אם היה זוכה להשתמש בליל הסדר במצות הפסולות שלכם, ולמה אתם כל כך מחמירים ומהדרים אחר חומרות רחוקות מאוד. ענה לו הרב מברסק שכשם שיש בטבע כל מיני חיידקים המזיקים מאוד אפילו בכל שהוא, אצלי החמץ נחשב ח"ו לחיידק, ולכך אני טורח כל כך ונזהר שלא יהיה אפילו סרך רחוק של

זה. (שיעור 56 שמיני תשעז)

ציוני דרך

כפרת העגל על ידי אהרן

"וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר אֶל אַהֲרֹן קַח לְךָ עֵגֶל בֶּקָר לְחֻטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה תְּמִימִם וְהִקְרַב לְפָנָי ה'" (ויקרא ט, א - ב). ופירש רש"י: "קח לך עגל - להודיע שמכפר לו הקדוש ברוך הוא על ידי עגל זה על מעשה העגל שעשה". וכן היה קרבן העם כדי לכפר על עוון העגל. ואם תאמר והרי עיקר העגל נעשה על ידי אהרן, ומדוע הוצרכה הכפרה להעשות דווקא על ידו, אדרבה הרי היה מקום להקריב את העגל הזה לכפר על עוון העגל על ידי משה רבנו. ויש לומר, דבאמת כל ענינו של אהרן בעגל היה רק שבביל ישראל, כדאמר רבי תנחום בר חנילאי (סנהדרין ז, א): "וַיִּבְרָא אֶהָרֹן וַיִּבְרָא מִזִּבְחֵי לְפָנָיו (שמות לב, ה) - מה ראה, אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר, ראה חור שזבוח לפניו, אמר אי לא שמענא

להו השתא, עבדו לי כדעבדו בחור, ומייקיים בי אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא, ולא הואי להו תקנתא לעולם, מוטב דליעבדו לעגל, אפשר הואי להו תקנתא בתשובה". ולכך דוקא אהרן הכהן הוא הנבחר להביא הכפרה בעגל דוקא, וזאת יש לידע כל אדם באשר הוא, וכלשון הכתוב (ויקרא טו, ז): "קטן וגדול שם הוא". שכאשר אדם דואג לאחרים, אינו צריך לדאוג לעצמו, אך אם אינו דואג לאחרים, צריך הוא לדאוג לעצמו. ולכך יש לכל אחד לדאוג לאחרים, ושלא יעלה על ליבו מחשבה מה יהיה עמו.

למה אתה בוש

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהָרֹן קָרֵב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וְעִשֵׂה אֶת חַטָּאתְךָ וְאֶת עֹלֹתְךָ וְכִפֹּר בְּעֵד הָעָם" (ויקרא טו, ז). ופירש רש"י: "קרב אל המזבח - שהיה אהרן בוש וירא לגשת. אמר לו משה למה אתה בוש, לכך נבחרת". והאר"י הק' מבאר (ספר הליקוטים - פרשת שמיני - פרק ט): "פירש הענין, כי בן יש מדה זו של ענוה וביישנות, נבחרת יותר משאר חברי להיות כהן". אך בדברי רש"י לא נתפרש מפני מה אהרן היה בוש, והרמב"ן ביאר הדבר (פסוק ט): "וטעם דבר זה, כי בעבור שהיה אהרן קדוש ה' ואין בנפשו חטא זולתי מעשה העגל, היה החטא ההוא קבוע לו במחשבתו, כענין שנאמר (תהלים נא, ה) וחסאתי נגדי תמיד". והיה נדמה לו כאילו צורת העגל שם מעכב בכפרותיו, ולכך אמר לו הגס דעתך, שלא יהיה שפל רוח כל כך". ולכאורה יש להתעורר טובא בזה, הרי אמרו חז"ל (אבות ד, ד): "מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה". וכן ידוע דברי הרמב"ם בהלכות דעות - (פירק ב הלכה ג): "ויש דעות שאסור לו לאדם לנהוג בהן בביישנות, אלא יתרחק מן הקצה האחד עד הקצה האחר, והוא גובה לב, שאין דרך הטובה שיהיה אדם עניו בלבד אלא שיהיה שפל רוח ותהיה רוחו נמוכה למאד, ולפיכך נאמר במשה רבינו ענו מאד ולא נאמר ענו בלבד". ואם כן איך משה רבינו אומר לאהרן הכהן 'הגס דעתך', שלא יהיה שפל רוח כל כך'.

ויש לפרש דתלוי ממה מגיע השפלות רוח, אם מגיע השפלות רוח בלא חטא, ודאי אין לך מדה מעולה מזה, אבל כאשר השפלות רוח באה מתוך החטא אין בזה שלימות, כי הדבר יכול למנוע מהאדם ליגש אל העבודה, וכמו שבאמת כאן שפלות הרוח של אהרן היתה מיירתא אותו מליגש אל המזבח. ולכך היה משה רבינו מעורר דעתו של אהרן, וכמו שמסיים הרמב"ן: "שכבר רצה אלקים את מעשיו". והוא מלשון הכתוב (קהלת ט, ז): "כִּי כָבֵד רָצָה הָאֱלֹקִים אֶת מַעֲשֵׂיךָ".

ובדבר זה יש לכל חוטא להתעורר תמיד, שעדיין אפשר לתקן המעשים, ולא יהיה לבו שבור כל כך, דכמה וכמה מעלות איבדו ישראל בחטא העגל, וכמו שמצינו בגמ' עירובין (נד, א): "אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל, רב אחא בר יעקב אמר אין כל אומה ולשון שולטת בהן". ואעפ"כ בני ישראל קיימים ועומדים לפניו, זכינו להשראת השכינה במשכן, וזכינו להכנס לארץ ישראל, ועל אף שגלינו ממנה פעמיים עדיין לא אבדה תקותנו, ואנו מובטחים ממנו שישוב וישתעשע עמנו כימי קדם.

חביל גופייהו

אחר שהזכיר פרשת מאכלות אסורות, המשיך ומנה השרצים האסורים באכילה, ומסיים (ויקרא יא, מג-מה): "אֶל תִּשְׁקְצוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרֵץ וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם. כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְשְׁתֶּם וְהִייתֶם קְדָשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשָּׂרֵץ הָרֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ, כִּי אֲנִי ה' הַמַּעֲלֶה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיטֵב לָכֶם לְאֱלֹהֵיכֶם וְהִייתֶם קְדָשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי". ופירש רש"י שם, והוא מדברי הגמ' בבא מציעא (סא, ב): "כי אני ה' המעלה אתכם בכלן כתיב והוצאתי וכן כתיב המעלה, תנא דבי רבי ישמעאל, אלמלא לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אומות דיים, ומעליותא היא גבייהו, והוא לשון מעלה".

וכבר נלאו כל חכמי לב להבין פירוש דברי חז"ל הללו, מה המעלה והעילוי הגדול שראויים לו ישראל עבור שאינם מיטמאין בשרצים, הרי השרצים הם דבר מאוס שכל נפש היפה גם מקרב אומות העולם קץ בהם, ובשלמא על מה שישראל נזהרים מדברים שנפשו של אדם מחמתן, ודאי מגיע להם כבוד וגדולה, אבל איזה יקר וגדולה מגיע לישראל על מה שנפשו קצה מאכילת שרצים.

ואפשר ליישב על פי מה שמצינו שם בסוגיא בשבת (פז, ב): "בעי רב פפא שכבת זרע של ישראל במעי כותית מהו, ישראל דדאיגי במצות חביל גופייהו עכו"ם דלא דאיגי במצות לא, או דילמא כיון דאכלין שקצים ורמשים חביל גופייהו". ושמענין מינה, שכל אדם צריך שיהיה לו חביל גופייהו כדי שיוכל להתקיים, רק שהעכו"ם קונים חביל גופייהו ע"י אכילת השרצים, ואילו ישראל נעשים חביל גופייהו על ידי שדואגים במצוות, וכמו שפירש רש"י שם: "דדייגי במצות - לקיים מצות, וחרדים בדבר, ומתוך דאגה מתחממין, כדכתיב (תהלים ט) חם לבי בקרבי". ואם כן מיושב היטב למה יש לישראל מעלה מיוחדת במה שהם נזהרים מהשרצים, כי לעולם אכילת השרצים נצרכת כדי קיום העולם שיהיה חביל גופייהו, רק שישראל על ידי הדאגה במצוות כבר אינם נצרכים לאכילת השרצים כדי שיהיה חביל גופייהו, ולזה יש להם חביבות מיוחדת בענין אכילת השרצים עבורה בלבד כדאי כל

היציא ממצרים. (שיעור 561 שמיני תשעז)

* דור"ק דמי חטא הרבה אין לו כ"כ את האפשרות של 'חטאתי נגדי תמיד', דאין זכור כל כך הרבה עבירות ואילו אהרן קדוש ה' כיון שכל היה לו שום חטא זולתי מעשה העגל. היה לו אפשרות של 'חטאתי נגדי תמיד'. וכן מדויק וחטאתי - יחיד זה יכול להיות נגדי תמיד.
2 וכן שמעתי ממר"ר אדמ"ר הברכת אברהם מסלונים ז"ע, שהיום בדורות אלו יש לרומם את האנשים, ולא כמו פעם, שכן אם יאמרו היום למישהו שהוא כלום אז הוא גם לא יעשה עם עצמו כלום, ולכך צריך לרומם אותו ולומר לו עד כמה שהוא חשוב, וכדברי המשנה על זמן החימוץ (פסחים ג ד): "תפח תלטוש בצונן", שקודם כל צריך לתפוח קצת ואח"כ תלטוש בצונן.

ימי הירולא - ממצולות ים

כ"ט אדר א' תשמ"ו | הגאון ר' יעקב ב"ר בנימין קמינצקי זצ"ל

שום תוקף, כיון שלבן בכלל לא עומד לקיימו, לכן הוא דבר ראשון בודק האם הם קיימו התנאים. (שיעור 87 יוצא תשעה) מפורסם שהחפץ חיים זצ"ל בהגיעו לגיל תשעים התחיל להניח תפילין דרבינו תם. ופעם שאלו את תלמידו הגר"י קמינצקי זצ"ל מדוע הוא אינו מניח תפילין דרבינו תם, והרי רבו החפץ חיים הניחם לסוף ימיו. נענה הגר"י ואמר שכאשר יגיע לגילו של החפץ חיים יניח גם כן תפילין, ובאמת בהגיעו לגיל תשעים התחיל להניח תפילין דרבינו תם משום דנפק מפומיה. (שיעור 68 חוקת תשפ)

והיה תמיד בודק אולי פשוט הנידון גנב מכיסו של השני, וכשרבי יעקב שמע זאת אמר שזה פסוק בתורה, יעקב ולבן עשו חוזה ביניהם שיעבוד אותו שבע שנים 'בְּתַחַל בְּתָבֶה הַקְּטָנָה' (בראשית כט, יח), ורש"י מוסיף שם כמה תנאים הוסיף בחוזה: "לפי שידוע בו שהוא רמאי, אמר לו אעבדך ברחל, ושמה תאמר רחל אחרת מן השוק, תלמוד לומר בתך, ושמה תאמר אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל, תלמוד לומר הקטנה ואף על פי כן לא הועיל לו שהרי רמהו". אך לא עלה בדעת יעקב אבינו כי אין לחוזה גופא

ידוע שהגאון ר' יעקב קמינצקי זצ"ל היה איש אמת וכן ספרו נקרא אמת ליעקב, לאחר השואה היו בארה"ב ג' גדולי הדור הגר"מ פיינשטיין זצ"ל הגר"א קוטלר זצ"ל והגר"י קמינצקי זצ"ל, וסיפרו שרבי משה פיינשטיין אמר, כי הוא יותר מעדיף לישב בבוררות עם הגר"י קמינצקי מאשר עם הגר"א קוטלר, כיון שרבי אהרן היה חריף מאוד למי שזכה להכירו, ושיעוריו היו לשם דבר, ובבוררות היה מחשב את כל התחבולות שהיה השני יכול לעשות וכנגדם היה בודק את המעשה. אך רבי יעקב היה לו ראש ישר,

יוצא לאור על ידי מכון בים דרך

לפרטים והנצחות 0556712159

אפשר לקבלו כל שבוע דרך המייל bd025401167@gmail.com

קוראים יקרים!! גליון זה מופץ ברוך ה' בכאלף בתי כנסיות ברחבי ארץ ישראל ובעשרת אלפים עותקים, בואו טלו חלק במצוה, ועזרו לנו לעמוד בהוצאות הכבודות. יש לכם שמחה ברוך ה' או יארציט, חושו וטלו חלק בנשיאת הארון בסך 500 ש"ח. אפשר לתרום בכל עמדות נדרים פלוס תחת השם גליוני בים דרך, או להתקשר לטלפון 0556712159